

Správa Centra pomoci pre rodinu o službách poskytovaných ukrajinským odídencom v Trnave a analýza potrieb

Miguel Santiuste, David D'Agnelli, Lenka Jančovičová, Peter Girášek SJ,
Kristína Königová, Veronika Komissar, Sr. Magdaléna Barbora Ciuttiová OSU

Jezuitská utečenecká služba
Trnava, Slovensko

Jesuit Refugee Service Europe
Belgicko, Brusel

O nás

Centrum pomoci pre rodinu je občianske združenie, formálne založené 18. 12. 2009. Korene však siahajú do predchádzajúceho obdobia, keď neformálna skupina občanov iniciovala aktivity zamerané na podporu rodín v lokálnej komunite. V aktuálnom kalendárnom roku organizácia oslavuje pätnásťročnicu svojej kontinuálnej činnosti v oblasti poskytovania komplexnej podpory rodinám v Trnave a okolí.

Primárnym cieľom združenia je vytváranie inkluzívneho prostredia pre rodiny, ktoré sa ocitli v náročných životných situáciách. Snahou je eliminovať pocit izolácie a poskytnúť uistenie, že tieto rodiny nie sú vo svojich ťažkostiach osamotené. Tím organizácie pozostáva z kvalifikovaných odborníkov s neustále sa rozširujúcim odborným vzdelaním. Tí sú pripravení poskytovať podporu rôznym cieľovým skupinám, vrátane detí, adolescentov, manželských párov, rodičov, seniorov a rozvedených osôb.

Okrem individuálnej podpory združenie aktívne prispieva k rozvoju komunitnej súdržnosti prostredníctvom organizácie preventívnych podujatí. Tieto podujatia, ktoré sú prístupné širokej verejnosti, slúžia ako platforma pre stretávanie sa rodín, nadväzovanie sociálnych kontaktov a získavanie informácií o činnosti organizácie a jej partnerov. Dôraz sa kladie na šírenie osvedy, podporu komunitnej integrácie a budovanie efektívnej siete spolupracujúcich organizácií, ktoré sa venujú podobným cieľom. V posledných troch rokoch sú našimi klientami aj odídenci z Ukrajiny.

Publikáciu spracovali:
Centrum pomoci pre rodinu
Jesuit refugee service

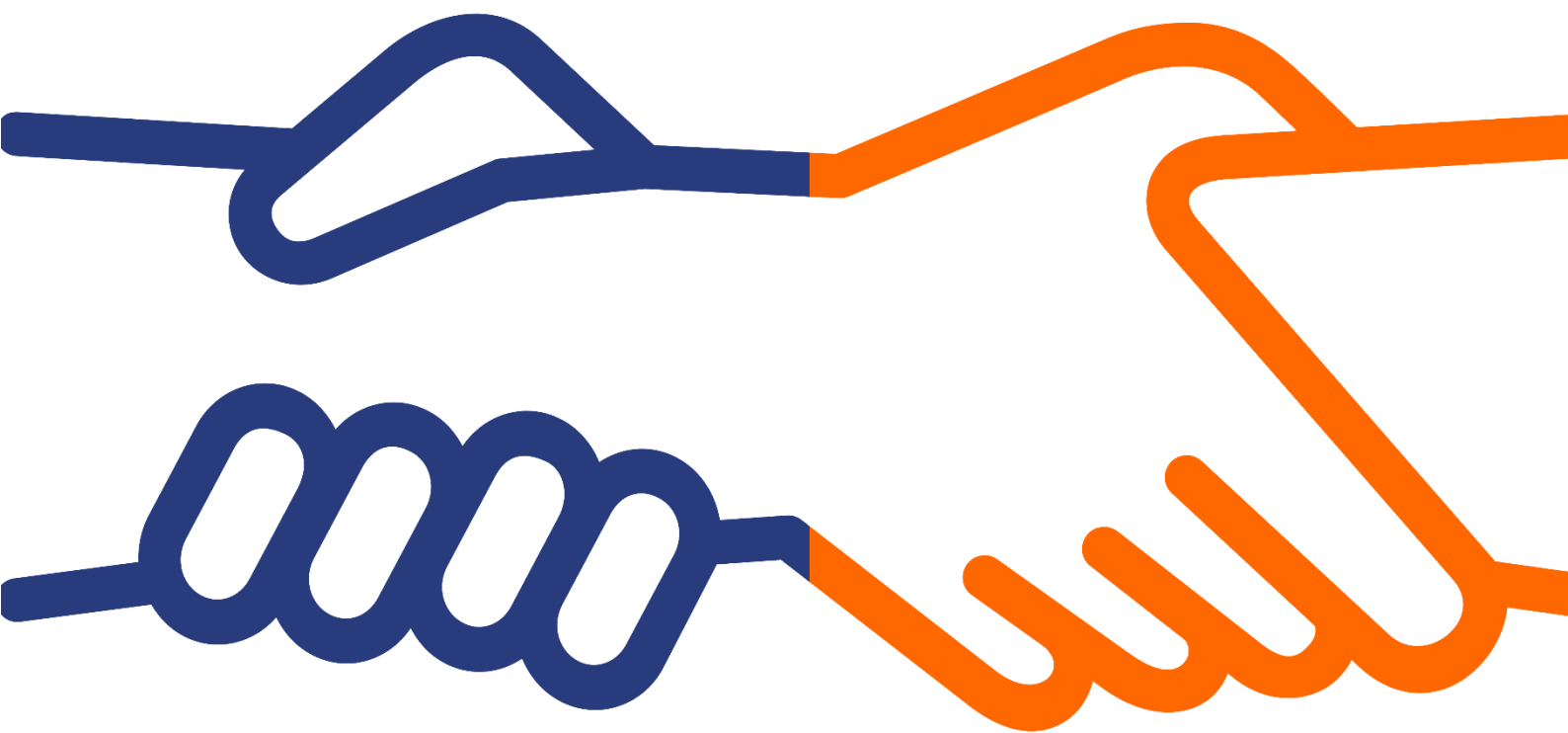
Vydanie: február 2025

Autori: Miguel Santiuste, David D'Agnelli, Lenka Jančovičová, Peter Girášek SJ, Kristína Königová, Veronika Komissar, Sr. Magdaléna Barbora Ciuttiová OSU

Jazyková korektúra: Paulína Roncová

Grafická úprava: Michal Lipovský

www.cppr.sk / cppr@cppr.sk

Úvod

Správa Centra pomoci pre rodinu o službách poskytovaných ukrajinským odídencom v Trnave

Centrum pomoci pre rodinu od začiatku vojenského konfliktu aktívne participuje na poskytovaní podpory ukrajinským odídencom. V spolupráci s Jezuitskou utečeneckou službou Európa (JRS Europe) od roku 2022 realizuje projekt „Jeden návrh“ (OP – One Proposal).

Tento projekt je zameraný na poskytovanie priamej pomoci a ochrany odídencom a migrantom nachádzajúcim sa v mimoriadne zraniteľných situáciách. Prioritným cieľom je zlepšiť prístup k základným službám, právnomu poradenstvu a psychosociálnej podpore. Program kladie dôraz na podporu integrácie a dôstojného života prostredníctvom komunitných iniciatív a rôznorodých integračných aktivít.

Hlavným zámerom projektu je podpora ukrajinských odídencom v ich adaptačnom a integračnom procese na Slovensku. V roku 2022 sa projekt sústredil najmä na zabezpečenie ubytovania a uspokojovanie základných životných potrieb vrátane oblečenia, hygienických potrieb a vybavenia do domácnosti, pričom významnú úlohu zohrali služby EKO šatníka. V roku 2023 sa pozornosť presunula na integračné aktivity, ktoré pokračovali aj v roku 2024 so zameraním na podporu zraniteľných skupín.

Centrum pomoci pre rodinu v rámci projektu poskytlo svoje služby v rokoch 2022 – 2024 celkovo 5749 ukrajinským odídencom:

- v roku 2022 bolo podporených 2830 osôb,
- v roku 2023 bolo podporených 1239 osôb,
- v roku 2024 bolo podporených 1323 osôb.

V roku 2025 chce Centrum pomoci pre rodinu pokračovať v poskytovaní služieb aj tejto zraniteľnej skupine.

Prehľad kľúčových aktivít a ich výsledkov v roku 2024

V súlade s identifikovanými potrebami ukrajinských odídencom a stanovenými cieľmi projektu sme realizovali rôznorodé aktivity v niekoľkých kľúčových oblastiach. Nasleduje prehľad hlavných aktivít a dosiahnutých výsledkov:

I. Prístrešie a distribúcia nepotravinovej pomoci

V oblasti dlhodobého ubytovania a distribúcie základných nepotravinových produktov sme poskytli služby pre celkovo **396 odídencom**.

- **Dlhodobé ubytovanie** a zabezpečenie základných potrieb bolo poskytnuté jezuitskou komunitou v Trnave štyrom osobám.
- **EKO šatník** poskytol základné životné potreby (oblečenie, hygienické potreby a potreby pre deti) pre 396 odídencom.

EKO šatník predstavuje dôležitý kontaktný bod pre odídencom z Ukrajiny, kde môžu získať nevyhnutné životné potreby. Slúži aj ako miesto prvého kontaktu pre ďalšie formy pomoci a aktivity. V roku 2024 sme zaznamenali mierny pokles záujmu o služby EKO šatníka, čo súvisí s nižším počtom nových príchodov z Ukrajiny a s postupnou integráciou odídencom, ktorí si našli iné možnosti zabezpečenia základných potrieb, vrátane zamestnania.

II. Právna pomoc

Právne poradenstvo bolo poskytnuté celkovo **2025 príjemcom**, z toho:

- **702 osôb** osobne navštívilo ukrajinskú právničku v kancelárii CPPR v Trnave,
- **1323 odídencom** využilo právne poradenstvo online.

Právne služby sa zameriavali na široké spektrum otázok, vrátane uznávania zahraničných diplomov a dokladov, trvalého/prechodného pobytu, sieťovania so slovenským vzdelávacím systémom a prístupom k národnému zdravotnému systému. V roku 2024 sme zaznamenali nárast záujmu o právne služby týkajúce sa pracovných zmlúv a možností začatia samostatného podnikania, čo naznačuje rastúcu mieru integrácie ukrajinských odídencom na Slovensku.

III. Psychosociálna podpora

V oblasti psychosociálnych služieb bola poskytnutá pomoc celkovo **102 odídencom**, pričom aktivity sa zameriavali na individuálnu aj skupinovú podporu:

- **Individuálne poradenské stretnutia** boli realizované pre **39 osôb**, najmä matky, seniorov a deti.
- **Kurz Fit-dance**, ktorý nahradil pôvodný kurz zumbly, pravidelne navštevovalo **56 žien, 6 dievčat a 1 chlapec**.

Cieľom týchto aktivít je poskytovanie opory odídencom v ich náročných životných situáciách a napomáhanie ich integrácii v hostiteľskej komunite. Väčšina účastníkov individuálnych poradenských stretnutí sú matky, ktoré zdieľajú svoje každodenné výzvy, ako je výchova detí či udržiavanie rodinnej jednoty v neprítomnosti manžela. Tieto stretnutia poskytujú bezpečný priestor na vypočutie, podporu a posilnenie ich schopnosti zvládať náročné situácie.

Tanečný kurz vedený ukrajinskou inštruktorkou slúži nielen na fyzickú a psychickú relaxáciu a odbúranie stresu, ale má aj integračný rozmer. Aktivita vytvára priestor na budovanie vzťahov medzi odídenkami a členmi hostiteľskej komunity, čím napomáha znižovať bariéry a podporuje duševné zdravie účastníkov. Trvalý záujem zo strany ukrajinských aj slovenských ľudí o tento kurz potvrdzuje jeho prínos, pričom účastníci si zároveň zlepšili tanečné zručnosti, znížili stres a posilnili svoju psychickú pohodu.

IV. Vzdelávanie

V oblasti vzdelávania boli služby poskytnuté celkovo **234 prijímateľom**, pričom aktivity zahŕňali nasledovné:

- **Doučovanie** pre **65 ukrajinských detí** (33 dievčat a 32 chlapcov), zamerané na pomoc s domácimi úlohami a podporu kultúrnej integrácie.
- **Kurzy slovenského jazyka** pre **158 osôb** (127 dospelých a 31 detí), ktoré zlepšovali jazykové zručnosti nevyhnutné pre integráciu.
- **Stretnutia „Rodičia a deti so spevom a rozprávkami“**, zmiešané skupiny slovenských a **7 ukrajinských detí**.
- **IT kurz** pre **4 chlapcov**, venovaný programovaciemu jazyku Java, ktorý sa konal raz týždenne od októbra 2023 do apríla 2024 pod vedením IT experta (aktivita bola ukončená).

Doučovanie bolo poskytované ukrajinským deťom navštevujúcim slovenské základné školy, predovšetkým v Trnave, s cieľom podporiť ich pri písaní domácich úloh a zlepšiť ich znalosti slovenského jazyka. Okrem jazykového rozvoja slúžilo doučovanie aj ako platforma pre medzikultúrnu výmenu, oboznamovanie sa s rozdielmi a podobnosťami medzi slovenskou a ukrajinskou kultúrou, čím prispievalo k vzájomnému porozumeniu a akceptácii.

Koordináciu tejto aktivity zabezpečuje zamestnankyňa z Centra pomoci pre rodinu, ktorá pripravuje dobrovoľníkov zo stredných škôl, najmä z Gymnázia Angely Merici. Dobrovoľníci absolvujú celoročnú formačnú prípravu a venujú svoj voľný čas práci s ukrajinskými deťmi. V roku 2024 ich bolo 47. V roku 2024 boli naši dobrovoľníci ocenení počas slávnostnej ceremónie pre absolventov programu Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu (DofE). Osobitné ocenenie získali aj za svoj prínos k programu „Stand by Me“, ktorý sa zameriava na podporu ukrajinských detí. Slávnostný ceremoniál sa konal na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, čím sa ešte viac zdôraznil význam ich služby.

Kurzy slovenského jazyka boli realizované pre deti aj dospelých. Celkovo ich absolvovalo **158 osôb**, z toho **31 detí** a **127 dospelých** (110 žien a 17 mužov). Pre pracujúcich 36 dospelých boli pridané **večerné kurzy**. Výučba prebiehala dvakrát týždenne po jednej hodine, pričom účastníci na konci kurzu vypracovávajú test a získavajú certifikát (väčšina na úrovni A2, niektorí na úrovni B1). Zlepšovanie jazykových zručností odídencov je kľúčovým nástrojom pre ich integráciu do slovenskej spoločnosti. Pre dospelých to často predstavuje vstupnú bránu na trh práce, zatiaľ čo pre deti je to spôsob, ako uspieť v školskom systéme. Navyše, pre mnohých dospelých sú kurzy aj formou psychosociálnej podpory, ktorá im pomáha prekonať izoláciu a nadviazať sociálne kontakty.

Účinnosť vzdelávacích aktivít sa prejavila vo viacerých oblastiach:

- zlepšenie školských výsledkov ukrajinských detí v školskom roku 2023/2024 (na základe spätnej väzby od vedenia škôl),
- posilnenie schopností a motivácie k učeniu,
- úspešné prijímanie na stredné školy,
- vytváranie priateľstiev medzi ukrajinskými deťmi a slovenskými dobrovoľníkmi.

V. Živobytie

V rámci realizácie projektu bolo vytvorené pracovné miesto na čiastočný úväzok pre **3 ukrajinské ženy**, ktoré sa zapojili do činnosti EKO šatníka v Centre pomoci pre rodinu. Táto pracovná príležitosť im umožnila nielen získať nové praktické zručnosti a schopnosti, ale zároveň prispela k zlepšeniu ich jazykových kompetencií v slovenskom jazyku. Prítomnosť ukrajinských žien v EKO šatníku mala pridanú hodnotu aj pre ostatných odídencom, keďže pracovníčky dokázali lepšie porozumieť ich potrebám a situácii, čím sa zvýšila kvalita poskytovaných služieb.

VI. Integrácia

V roku 2024 Centrum pomoci pre rodinu realizovalo rôzne integračné aktivity, ktoré podporovali vzájomné stretávanie a spoluprácu medzi ukrajinskými odídenkami a hostiteľskou komunitou. Medzi kľúčové podujatia patrili:

- **Výstava „Z Jeruzalema všetkým národom“**, na ktorej sa zúčastnilo **80 návštevníkov**,
- **Malý rodinný ples a karneval** s účasťou **320 osôb**,
- **Deň rodiny**, najväčšie podujatie s **1 320 účastníkmi**, z toho **310 ukrajinských odídencom**, prevažne matiek s deťmi,
- **Letné tábory pre deti**, ktorých sa zúčastnilo **30 detí z Ukrajiny** a **30 detí zo Slovenska**,
- **Výstava „Srdce na dlani“** od ukrajinskej autorky Oxany Lukomskej, ktorú navštívilo **70 osôb**,
- **Tvorivé dielne**, ktoré od novembra 2024 pravidelne každý týždeň navštevuje **24 ukrajinských žien**.

Integračné aktivity sú kľúčovým nástrojom na podporu kultúrnej výmeny a posilnenie sociálnych väzieb medzi odídencami a miestnymi obyvateľmi. Deň rodiny a karnevaly, ktoré majú v Centre pomoci pre rodinu dlhoročnú tradíciu, vytvárajú priestor na neformálne stretnutia slovenských a ukrajinských rodín. Deň rodiny, považovaný za najväčšiu oslavu rodiny ako základnej bunky spoločnosti, zdôrazňuje význam rodinných hodnôt. Letné tábory pre deti priniesli príležitosť na spoločné aktivity vrátane výletov, umeleckých a športových činností, pričom podporovali integráciu detí z oboch komunit. Výstavy a tvorivé dielne navyše poskytli priestor na umelecké vyjadrenie, relaxáciu a budovanie priateľstiev medzi účastníkmi.

VII. Budovanie mieru

Centrum pomoci pre rodinu v rámci budovania mieru zorganizovalo v roku 2024 významné podujatia na podporu ukrajinskej komunity a jej kultúrnej identity.

- **Deň nezávislosti Ukrajiny** sa uskutočnil 23. augusta 2024 s účasťou **153 ukrajinských a 63 slovenských občanov**, ktorí spoločne oslávili tento významný deň v príjemnej atmosfére.
- **Podujatie „1000 dní vojny na Ukrajine“** bolo realizované v spolupráci s Veľvyslanectvom Ukrajiny na Slovensku. Na hlavnom námestí v Trnave sa stretlo **150 ukrajinských odíencov**, ktorí si zapálením **100 sviečok**, príhovorom našej ukrajinskej kolegyne z CPPR a spevom ukrajinskej hymny pripomenuli obeť a utrpenie spôsobené vojnou.

Tieto aktivity poskytli ukrajinskej komunite možnosť zachovať svoju kultúrnu a historickú identitu v hostiteľskej krajine a podporili jej sociálnu súdržnosť a duchovnú odolnosť.

VIII. Budovanie kapacít

Centrum pomoci pre rodinu (CPPR) zohráva aktívnu úlohu v advokačnej činnosti a zlepšovaní kapacít na podporu odídencov.

CPPR je súčasťou **Komunitného plánovania sociálnych služieb Mestského úradu v Trnave**, zameraného na obdobie rokov 2021 – 2025, a pravidelne sa zúčastňuje pracovných skupín organizácií poskytujúcich pomoc ukrajinským odídencom. CPPR spolupracuje s mestom Trnava a Centrom podpory pre cudzincov – **ConnecTT**, ktoré zriadilo mesto na posilnenie integračných služieb. CPPR je jedným z mála miest v regióne, ktoré poskytujú komplexné služby a aktivity pre odídencov, podporujúce ich adaptačný a integračný proces.

V novembri 2024 bolo otvorené **Integračné centrum OPORA**, ktoré predstavuje novú sociálnu službu reagujúcu na špecifické potreby klientov. Pri poskytovaní týchto služieb CPPR spolupracuje s **Trnavským samosprávnym krajom**, čím rozširuje možnosti integrácie a podpory odídencov.

Centrum zároveň aktívne buduje siete s ďalšími organizáciami, ako spomínaný **ConnecTT**, **CVEK (Centrum pre etnicitu a kultúru)** a **Trnavská arcidiecézna charita**, pričom citlivo vníma podporu aj od medzinárodných organizácií, ako sú **UNHCR**, **IOM** a **UNICEF**. Spolu s partnerskými organizáciami pokračujeme v realizácii efektívnych a inkluzívnych integračných opatrení.

Politická situácia na Slovensku v roku 2024 a jej dopad na ukrajinských odídencom

V roku 2024 sa zmenila politická situácia na Slovensku a pre ukrajinských odídencom sa zmenili podmienky. Hoci boli prijaté niektoré pozitívne opatrenia, ako napríklad predĺženie platnosti osvedčenia o tolerovanom pobyte, mnohé výzvy stále pretrvávajú. Medzi najvýznamnejšie zmeny patrí:

- **zníženie príspevkov na bývanie**, ktoré sťažilo odídencom zabezpečiť si primerané ubytovanie,
- **zvýšenie administratívnych poplatkov**, čo predstavuje dodatočné finančné zaťaženie,
- **zníženie podporných služieb**, ktoré sú pre utečencov kľúčové pri adaptácii na nové prostredie.

Tieto faktory môžu byť prekážkou a ohroziť úspešnú integráciu ukrajinských utečencov do slovenskej spoločnosti. Zaistenie primeraného bývania, podpora vzdelávania detí a zachovanie základných služieb sú preto nevyhnutné pre ich stabilizáciu a začlenenie.

Organizácie ako **Centrum pomoci pre rodinu** v Trnave zohrávajú kľúčovú úlohu v poskytovaní nevyhnutnej pomoci a podpory, ktorá odídencom umožňuje orientovať sa v zložitých podmienkach a vytvárať si nový život na Slovensku.

Analýza potrieb a strategické plánovanie na rok 2025

V roku 2024 sme v spolupráci s **Jezuitskou utečeneckou službou Európa (JRS Europe)** realizovali **Analýzu potrieb**, medzi našimi klientami a ich rodinnými príslušníkmi v Centre pomoci pre rodinu. Analýza nám poskytla hlboký pohľad do aktuálnych výziev a potrieb ukrajinských odídencom. Na základe tejto analýzy sme stanovili priority a ciele na rok 2025 a nasledujúce obdobie, pričom dôraz kladieme na:

- rozvoj a rozšírenie integračných služieb,
 - zlepšenie prístupu k bývaniu a vzdelaniu,
 - podporu psychosociálnej a právnej pomoci.

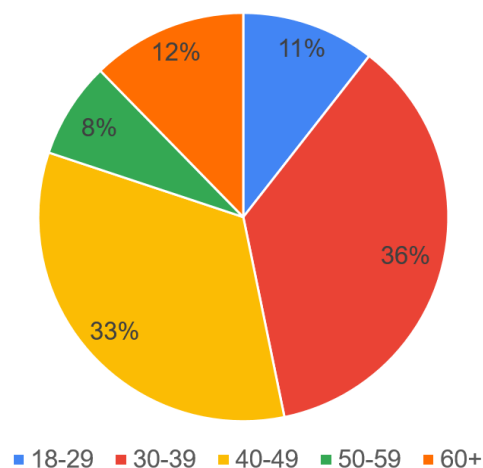
Tento strategický prístup nám umožní efektívnejšie reagovať na potreby odídencom a prispieť k ich úspešnej integrácii v slovenskej spoločnosti. Tu sú naše výsledky:

A. Demografické údaje

Kvalitatívny prístup: Realizoval sa komplexný kvalitatívny výskum, ktorý zahŕňal 36 osôb. V rámci tohto výskumu sa uskutočnilo 5 kľúčových rozhovorov so zamestnancami ako aj 4 skupinové diskusie (FGD) s 31 odídenkami, vrátane dospelých, rodičov, mládeže a starších osôb.

Kvantitatívny prístup: Celkovo sa do prieskumu zapojilo 200 jednotlivcov, pričom 171 účastníkov prispelo do všeobecného prieskumu pre dospelých a ďalších 29 respondentov sa zúčastnilo prieskumu zameraného na mládež.

Age distribution of adults survey respondents

Demografické zloženie vzorky poukazuje na populáciu **prevažne stredného veku a ženy**. Účastníci vo veku **30 - 39 rokov predstavujú najväčšiu skupinu s podielom 36% (n=62)**, tesne za nimi nasledujú účastníci vo veku **40 - 49 rokov s 33% (n=57)**. Vekové skupiny 18 - 29 a 60+ tvoria 11% (n=18) a 12 % (n=21) vzorky, zatiaľ čo vekové skupiny 50 - 59 tvoria najmenšiu skupinu s 8% (n=13). Vzorka prieskumu mládeže bola

prevažne vo veku 15 – 17 rokov (55%, n=16), pričom skupiny 18 – 20 a 21 – 24 rokov tvorili 21% (n=6) a 24 % (n=7).

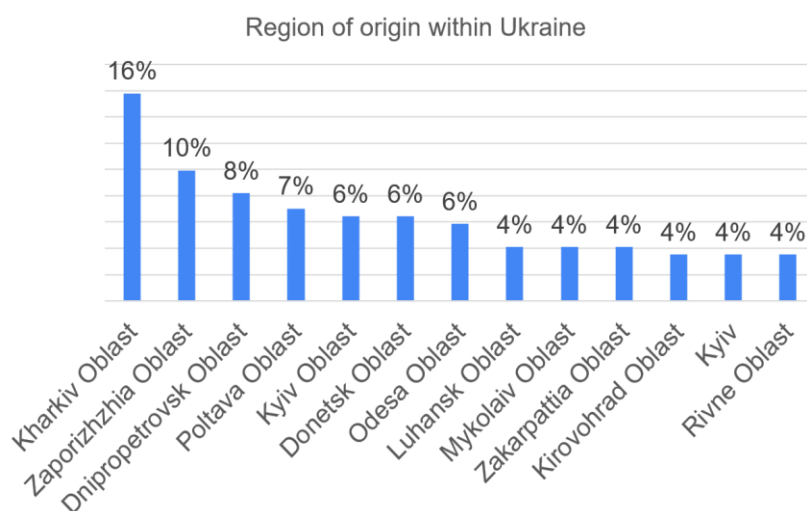
Z hľadiska pohlavia sú vo vzorke prevažne ženy, pričom **82% (n=140) sa identifikuje ako žena a 18% (n=31) ako muž**. Vzorku prieskumu mládeže tvorilo **55% (n=16) mužov a 45% (n=13) žien**.

Čo sa týka rodinného stavu, väčšina respondentov je vydatá/ženatý, čo predstavuje 63% (n=107) vzorky. Medzi ďalšie významné skupiny patria tí, ktorí sú rozvedení (12%, n=21), slobodní (8%, n=14) alebo ovdovení (6%, n=10). Zloženie domácností ukazuje, že najväčšia skupina, **35% (n=59), žije s partnerom alebo s partnerom a deťmi**, nasleduje **24% (n=41), ktorí žijú len so svojimi deťmi**. Je pozoruhodné, že **31% (n=53) respondentiek sú slobodné matky**. K menším skupinám patria tí, ktorí žijú len s manželským partnerom alebo partnerom (14%, n=24), sami (6%, n=10) alebo s rodičmi či svokrovcami spolu s deťmi (5%, n=9).

Podľa národnosti je vzorka takmer celá ukrajinská (99%) a iba 1% je ruská. **Pokiaľ ide o jazyk, ukrajinčina je hlavným materinským jazykom pre 80% (n=136) respondentov, zatiaľ čo 32% (n=54) je bilingválnych v ukrajinčine**

a ruštine a 20% (n=34) označuje ruštinu za svoj materinský jazyk. V prieskume mládeže 97% (n=28) označilo za svoj materinský jazyk ukrajinčinu, 17% (n=5) ruštinu a 14% (n=4) uviedlo ukrajinský aj ruský jazyk.

Čo sa týka časového harmonogramu príchodu, 70% (n=119) respondentov je na Slovensku dlhšie ako dva roky, no 16% (n=27) respondentov je klasifikovaných ako „noví odídenci“, ktorí prišli na Slovensko v priebehu posledných 6 mesiacov. Pred menej ako mesiacom (1%, n=1), pred 1 až 3 mesiacmi (9 %, n=15), pred 3 až 6 mesiacmi (6%, n=11). Ak pripočítame tých, ktorí prišli pred 6 mesiacmi až 1 rokom (4%, n=6), **19% (n=33) prišlo v priebehu minulého roka.** Noví prisťahovalci sú prevažne v strednom veku (81% vo veku 30 – 49 rokov), väčšinou sú to ženy (81%) a sú prevažne vydaté, z rozdielneho regiónu pôvodu. V prieskume mládeže 52% (n=15) respondentov pricestovalo na Slovensko pred viac ako 2 rokmi a 27% (n=8) respondentov je klasifikovaných ako „nováčikovia“, ktorí prišli na Slovensko v priebehu posledných 6 mesiacov.

Regióny pôvodu v rámci Ukrajiny sú rôznorodé, pričom **Charkov je najčastejší so 16% (n=27), nasleduje Záporožie s 10%, Dnepropetrovsk (8%, n=14), Poltava (7%, n=12), Kyjev (6%, n = 11), Doneck (6%, n = 11) a Odesa (6%, n = 10).**

Zdravotné potreby a potreby starostlivosti ukazujú, že 8% (n=14) respondentov alebo členov ich domácnosti vyžaduje starostlivosť pre

dlhodobé fyzické alebo duševné ochorenie alebo postihnutie, zatiaľ čo 2% (n=4) si nie sú istí.

Napokon, **73% (n=125) respondentov býva s deťmi mladšími ako 18 rokov, za ktoré nesú zodpovednosť, čo dokazuje značnú prítomnosť detí vo vzorke. Vo vzorke je zastúpených 225 detí, pričom priemerná veľkosť rodiny je 1,8 najčastejšie deti s počtom 1 (58%), za ktorými nasledujú 2 (26%).**

Všetky naše aktivity poskytované ukrajinským odídencom sú rozdelené do sektorov

1. Sektor okamžitej pomoci

1.1 Okamžitá podpora, pomoc pri napĺňaní základných životných potrieb, potravinová pomoc

1.2 Krátkodobé útočisko

2. Sektor ochrany

2.1 Dlhodobé bývanie

2.2 Nepotravinová pomoc

2.3 Duševné zdravie a psychosociálna podpora

2.4 Zdravie

2.5 Právna pomoc

3. Sektor integrácie

3.1 Vzdelávanie

3.2 Živobytie

3.3 Integrácia a budovanie mieru

1. Sektor okamžitej pomoci

Slovensko je významnou krajinou pre ukrajinských utečencov od eskalácie konfliktu v roku 2022. K 1. septembru 2024 bolo na Slovensku zaregistrovaných približne 125 460 ukrajinských odídencom, čo predstavuje asi 2,3% populácie krajiny. Agentúra OSN pre odídencom (UNHCR) v januári 2025

odhadovala, že na Slovensku je 130 530 ukrajinských odídencom (https://www.bbc.com/news/articles/czr3j5y0lddo, 8.1.2025).

Väčšinu týchto odídencom tvoria ženy a deti, čo odráža širšie demografické trendy pozorované v Európe. ¹

V reakcii na pretrvávajúce potreby Slovensko implementovalo smernicu o dočasnej ochrane (TPD), ktorá poskytuje ukrajinským odídencom prístup k základným službám, ako je zdravotná starostlivosť, vzdelávanie a pracovné príležitosti. Táto smernica bola rozšírená, aby sa zabezpečila trvalá podpora pre odídencom. Zatiaľ čo počiatočný prílev odídencom v roku 2022 bol značný, **najnovšie údaje naznačujú stabilizáciu počtu nových prichádzajúcich. Nepredvídateľnosť konfliktu však naznačuje, že Slovensko musí zostať pripravené na potenciálne budúce zvyšovanie počtu odídencom.** Napriek politickým posunom odídencom na Slovensko naďalej prichádzajú. Je pozoruhodné, že niektorí Ukrajinci sa po krátkych pobytoch na Ukrajine vracajú na Slovensko, čo svedčí o plynulosti pohybu v rámci tejto populácie. V prieskume bolo 16% (n=27) respondentov klasifikovaných ako „nováčikovia“, ktorí prišli na Slovensko v priebehu posledných šiestich mesiacov.

1. 1 Okamžitá podpora, pomoc pri napĺňaní základných životných potrieb - potravinová pomoc

V roku 2024 14% (n=24) opýtaných respondentov na Slovensku označilo potravinovú pomoc za významnú potrebu, čo je pokles z 23% (n=38) v roku 2023. Toto zníženie môže naznačovať zlepšenie prístupu, problémy však pretrvávajú.

1.2 Krátkodobé útočisko

Potreba krátkodobého prístrešia u skúmaných jedincov zostáva minimálna. V roku 2024 len 1% (n=1) uviedlo, že to vyžaduje (0 % v roku 2023). Napriek

¹ UNRIC: <https://unric.org/en/ukraine-over-6-million-refugees-spread-across-europe/>

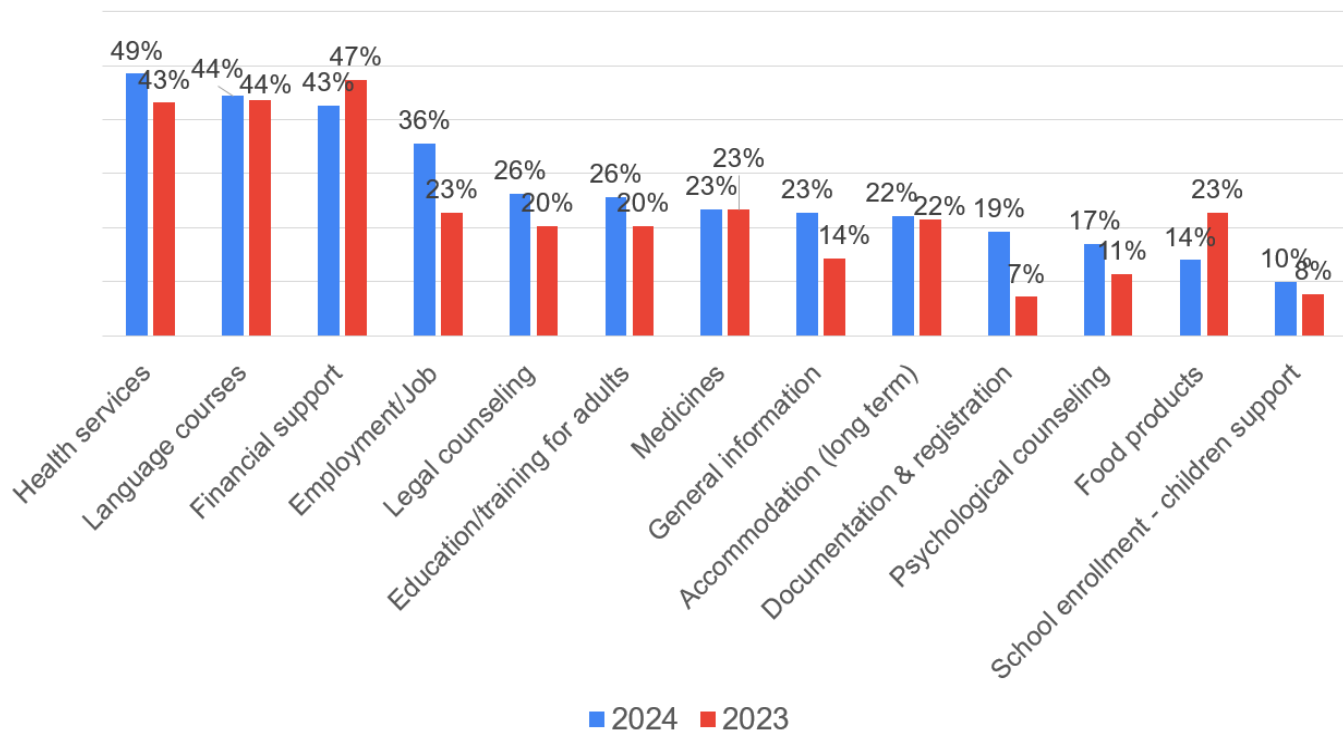
nízkemu súčasnému dopytu si pokračujúci konflikt vyžaduje, aby si Slovensko zachovalo flexibilné zdroje prístreškov, aby zodpovedalo prípadným budúcim nárastom príchodov.

2. Sektor ochrany

Tieto potreby ovplyvnila aj vyvíjajúca sa politická situácia na Slovensku. Zvýšená spoločenská polarizácia a dezinformácie vytvorili pre ukrajinských odídenčov neisté prostredie. Obavy z vojenskej pomoci Ukrajine a širší vplyv politickej nestability zvýšili úzkosť v komunite odídenčov, čo ešte viac zdôraznilo potrebu silných podporných mechanizmov.

V roku 2024 boli zdravotnícke služby najcitovanejšou potrebou so 49% (n=83) respondentov, čo je nárast oproti 43% v roku 2023. Jazykové kurzy potrebuje 44 % (n=76), čo odráža ich význam pre integráciu, hoci pokrok sa líši podľa veku a motivácie. Finančná podpora bola naliehavou potrebou 43% (n=73), keďže nedávne politické zmeny na Slovensku obmedzili pomoc len pre najzraniteľnejšie skupiny. Zamestnanosť a pracovné príležitosti prudko vzrástli na 36% (n=61) z 23% v roku 2023, pričom 26% (n=44) uprednostňovalo vzdelávanie a odbornú prípravu dospelých s cieľom zlepšiť zamestnateľnosť.

Most pressing needs at the moment*

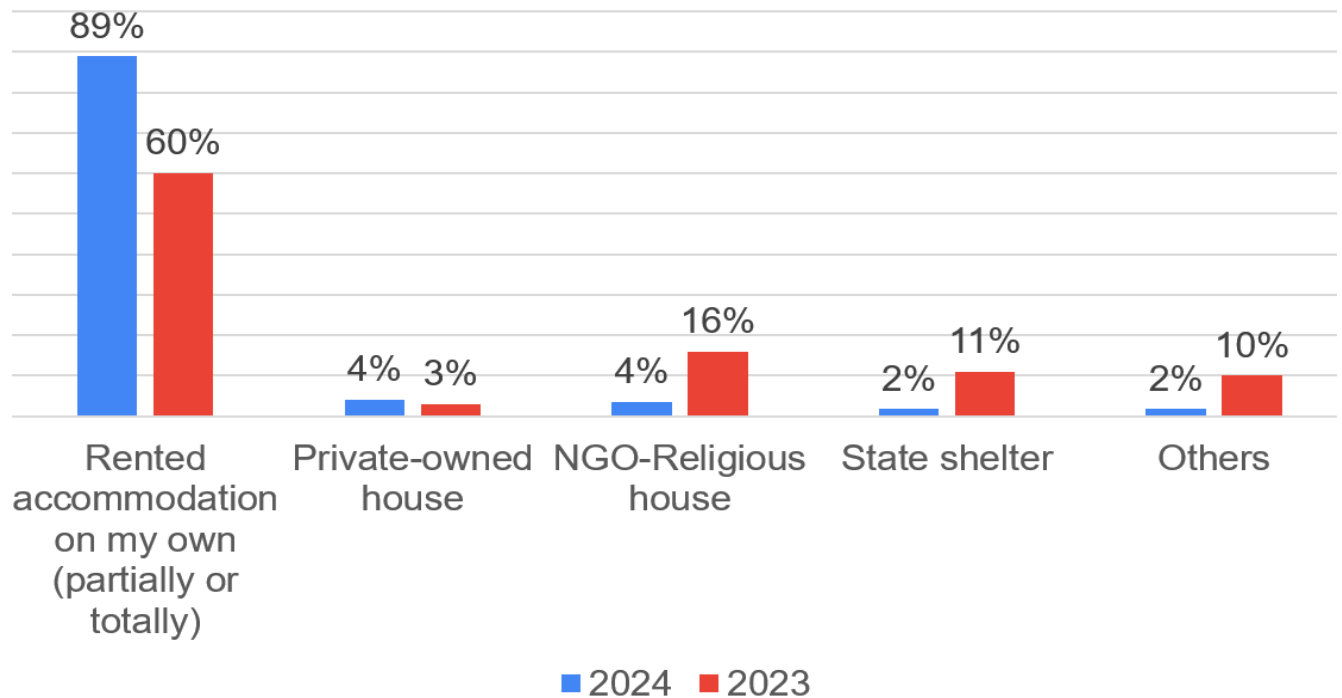
*Graf zobrazuje iba potreby s 10 % alebo vyššou mierou odozvy.

2. 1 Dlhodobé ubytovanie

Bytová situácia pre ukrajinských odídenecov na Slovensku predstavuje významné výzvy, najmä v dôsledku vysokých nákladov na prenájom a obmedzených možností stabilného bývania. Zatiaľ čo väčšina odídenecov vyjadruje všeobecnú spokojnosť so svojimi životnými podmienkami, pričom Slovensko uvádza ako pokojné v porovnaní s Ukrajinou, pretrvávajúcim problémom zostáva bývanie. **V roku 2024 označilo dlhodobé ubytovanie za prioritnú potrebu 22% (n=38) opýtaných, čo je rovnaké percento ako v roku 2023.**

V roku 2024 uviedlo **89% (n=152) respondentov bývanie v prenájme, čo odráža prudký nárast v porovnaní s rokom 2023**, kde toto číslo bolo 68%. Medzitým sa využívanie **bývania podporovaného mimovládny**

You are residing in...

organizáciami alebo náboženstvami znížilo z 10% v roku 2023 na 4% (n=6) v roku 2024. Tento posun môže naznačovať, že viac odídencov sa stalo sebestačných a schopných zabezpečiť si súkromné nájomné, hoci by to mohlo odzrkadľovať aj zníženú závislosť alebo dostupnosť mimovládnych organizácií alebo možností bývania poskytnutého zo strany cirkví.

Pokiaľ ide o základné služby a životné podmienky, prístup k potrebám sa v porovnaní s rokom 2023 zlepšil. Najčastejšou neuspokojenou potrebou v roku 2024 bol prístup k **televízoru**, ktorý uviedlo 17% (n=29), čo je pokles z 28% (n=46) v roku 2023. Podobne menej respondentov uviedlo v porovnaní s predchádzajúcim rokom nedostatok **dostatočného súkromia (6%, n=10) alebo prístupu na internet (3%, n=5)**. Kvalitatívne údaje poukazujú na problémy, ako sú rastúce náklady na prenájom, krátkodobé nájomné zmluvy a neočakávané poplatky za energie. **V rámci vládneho podporného programu dostávajú prenajímatelia 150 EUR na osobu na mesiac priamo od vlády, ale musia raz za dva týždne absolvovať návštevy kancelárie mestského úradu, aby si overili status nájomcu. Táto požiadavka odradila niektorých**

prenajímateľov od účasti, čím utečenci čelili problémom s bývaním. Niektorí účastníci hlásili diskrimináciu, vrátane odmietania prenájmu Ukrajincom alebo zavádzania reštriktívnych podmienok.

„Pri hľadaní bývania ma odmietli, pretože som Ukrajinec. Muž povedal: „Máte zlú povesť“, čo je podľa mňa propaganda politikov.“ svedectvo odídencov

Problémom zostáva stabilita bývania, pričom len 29% (n=50) respondentov sa cíti bezpečne vo svojom bývaní na viac ako 12 mesiacov. **Väčšina (56%, n=96) si nebola istá, ako dlho môžu zostať vo svojom súčasnom ubytovaní, čo je číslo v súlade s rokom 2023.**

2.2 Nepotravinová pomoc

Potreba nepotravinových predmetov, ako sú osobná hygiena a hygienické výrobky, zostáva medzi respondentmi relatívne nízkou prioritou, pričom len 6% (n=10) ju označilo za potrebu v roku 2024, čo je pokles z 11% v roku 2023. CPPR EKO šatník naďalej zohráva kľúčovú úlohu pri napĺňaní týchto potrieb tým, že poskytuje základné nepotravinové položky a zároveň slúži ako vstupné miesto k širším podporným službám, ktoré ponúka CPPR, čím účinne spája odídenčov s ďalšími zdrojmi a formami pomoci.

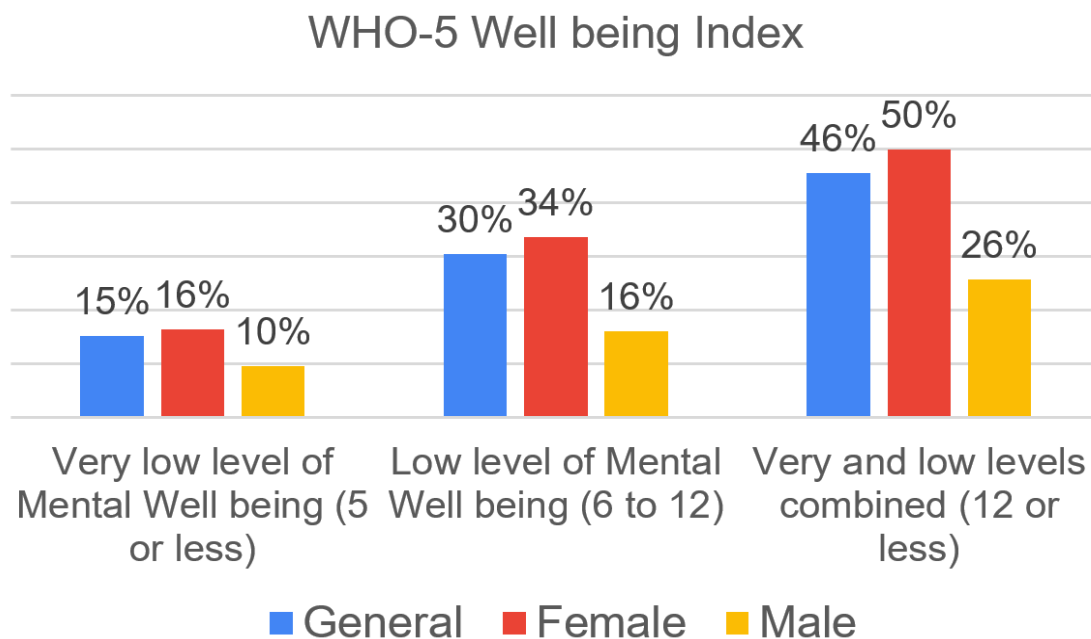
2.3 Duševné zdravie a psychosociálna podpora

Tohtoročné hodnotenie MHPSS zostáva alarmujúce. Priemerné skóre v indexe blahobytu WHO-5² bolo 13,2; pričom 46% (n=78) respondentov uviedlo „veľmi nízku“ alebo „nízku“ úroveň duševnej pohody. Osoby s „veľmi

² Pozrite si časť Konštrukcia indexu v časti Metodika tejto správy. Index pozostáva z piatich otázok, ktoré od jednotlivcov žiadajú, aby ohodnotili svoju pohodu a náladu za posledné 4 týždne. Odozvy sa merajú na stupnici od 0 (neprítomné) do 5 (stále prítomné). Súčet týchto skóre v rozsahu od 0 do 25 poskytuje číselné vyjadrenie pohody jednotlivca, pričom vyššie skóre naznačuje lepšiu psychickú pohodu.

nízkou“ úrovňou duševnej pohody (15%, n=26) zostali významným problémom, zatiaľ čo 30% (n=52) patrilo do kategórie „nízka“.

Veková analýza ukazuje, že starší respondenti čelia väčším problémom. Najvyššiu mieru „veľmi nízkej“ pohody uviedli ľudia vo veku 40 – 49 rokov

(26%), za nimi nasledovali respondenti vo veku 50 – 59 rokov (23%). Mladší respondenti vo veku 18 – 29 rokov neuviedli žiadne prípady „veľmi nízkej“ pohody, ale mali 44% v kategórii „veľmi nízka a nízka kombinácia“, čo ilustruje zraniteľnosť naprieč vekovými skupinami. **Zdá sa, že obzvlášť postihnuté sú slobodné matky s priemerným skóre 10,5 a 58% uvádza „veľmi nízku“ alebo „nízku“ úroveň blahobytu.** Podobne aj rodová analýza ukazuje, že ženy uvádzali vyššie úrovne úzkosti, pričom 50% spadalo do kategórie „veľmi nízka a nízka“ v porovnaní s 26% mužov. Tento rozdiel medzi pohlaviami môže prameniť z faktorov, ako je väčšie vystavenie rodovo podmienenému násiliu, záťaž spojená so starostlivosťou, ekonomická zraniteľnosť a prekážky v prístupe k službám duševného zdravia.

Kvalitatívne údaje potvrdzujú potrebu rozšírených služieb v oblasti duševného zdravia. Denné stresory, ako sú obavy o rodinu, deti a zamestnanie, boli

najčastejšie uvádzanými zdrojmi stresu (70%). Výrazný podiel na tom malo nútené vysídlenie (33 %), nasledované nedostatočným prístupom k základným službám (9%) a stratou blízkych (12%). Zdroje traumy zahŕňajú aj násilie v miestach pôvodu (13%). Medzi emocionálne výzvy patrí smútok (60%), úzkosť (58%) a problémy so spánkom (40%), pričom ďalšími problémami sú pocity agresivity (13%), izolácie (10%) a problémy vo vzťahoch (15%).

Kvalitatívne aj kvantitatívne zistenia poukazujú na rastúcu potrebu a otvorenosť pre služby v oblasti duševného zdravia, keďže 17% (n=29) respondentov v roku 2024 uviedlo psychologické poradenstvo ako potrebu, v porovnaní s 11% v roku 2023. Prístup k týmto službám však zostáva obmedzený z dôvodu nedostatku ukrajinsky hovoriacich psychológov na Slovensku, pričom súčasné služby často závisia od externých odborníkov. Online terapia bola navrhnutá ako potenciálne riešenie, avšak náklady môžu predstavovať prekážku v jej dostupnosti pre mnohých odídencov.

Duševné zdravie mládeže

Toto hodnotenie využilo Škálu nádeje detí a mládeže³ na vyhodnotenie duševného zdravia a odolnosti medzi ukrajinskou mládežou na Slovensku. **Výsledky prieskumu odhaľujú priemerné skóre 24, čo odráža miernu úroveň nádeje medzi účastníkmi. Spomedzi respondentov 9% skórovalo vo „veľmi nízkom“ rozsahu (12 alebo menej) a 4% v „nízkom“ rozsahu (13 – 18), čo znamená, že 13% mladých preukázalo nízku alebo veľmi nízku úroveň nádeje. Väčšina, 57%, spadala do stredného rozsahu (19 – 27), zatiaľ čo 30 % dosiahlo vysoké skóre (28 – 36), čo naznačuje, že väčšina mladých ľudí si zachováva určitú úroveň odolnosti. Kvalitatívna spätná väzba však **poukazuje na to, že sociálna izolácia a skúsenosti s diskrimináciou, ako je šikanovanie****

³Podrobnejšie vysvetlenie indexu nájdete v časti Metodika. Škála nádeje pre deti a mládež používa 6-položkový dotazník na posúdenie zmyslu detí pre slobodnú vôľu a cesty pri dosahovaní ich cieľov. Každá položka je bodovaná od 1 do 6, pričom celkové skóre sa pohybuje od 6 do 36 bodov. Vyššie skóre naznačuje väčšiu úroveň nádeje, čo naznačuje silnejšiu motiváciu zameranú na cieľ a vnímanú schopnosť identifikovať cesty k dosiahnutiu cieľov.

v školách, u niektorých prehlbujú emocionálne napätie, čo potenciálne prispieva k nižšiemu skóre nádeje.

Škála hodnotí dve zložky: vnímané možnosti k dosiahnutiu cieľov a vieru v schopnosť dosiahnuť ciele. V kategórii ciest dosiahlo 21% nízke alebo veľmi nízke skóre, čo naznačuje problémy pri identifikácii jasných ciest k osobným cieľom. Pričom 14% bolo v nízkom alebo veľmi nízkom rozsahu. 45% dosiahla vysoké skóre, čo odrážalo vieru v osobné schopnosti. **Kvalitatívne zistenia sú v súlade s týmito výsledkami, pretože mnohí účastníci uviedli, že sa cítia schopní dosiahnuť svoje ciele, ale zápasia s vonkajšími prekážkami, ako sú obmedzené možnosti integrácie a nedostatok podporných štruktúr, ako sú mládežnícke kluby alebo psychologické centrá. Nedostatok príležitostí na prelínanie sa so slovenskou mládežou a neadekvátny priestor pre sociálnu interakciu boli často uvádzané ako prekážky pri budovaní nádeje a komunitných väzieb.**

Na otázku o potrebe psychologickkej pomoci len 4% (n=1) uviedli, že určite potrebujú podporu. Keď im však bola ponúknutá hypotetická možnosť bezplatných alebo anonymných služieb, 32% (n=9) uviedlo, že by takéto služby využilo. Emocionálne napätie vzniklo v diskusných skupinách, pričom niektorí ho opisujú ako terapeutické. Jeden mladík navrhol: „Potrebujeme centrum psychologickej podpory, kde sa môžeme cítiť bezpečne a spojiť sa s ostatnými, ktorí čelia rovnakým výzvam.“

Väčšina mladých ľudí považuje rozhovory s priateľmi (76%) a rodinou (55%) za užitočné, aby si zlepšili svoju emocionálnu pohodu, pričom zdôrazňujú dôležitosť sociálnych väzieb. Činnosti ako čítanie alebo počúvanie hudby (52%), zapojenie sa do vonkajších aktivít (41%) a účasť na fyzickom cvičení alebo športe (48%) tiež zohrávajú významnú úlohu pri zvládaní a posilňovaní odolnosti. Tieto preferencie zdôrazňujú hodnotu sietí sociálnej podpory

a osobných voľnočasových aktivít pri podpore duševného zdravia medzi ukrajinskou mládežou.

2.4 Zdravie

Zdravotné služby sa ukázali ako najnaliehavejšia potreba medzi ukrajinskými odídcami na Slovensku, pričom 49% (n=83) respondentov to označilo za kľúčovú požiadavku v roku 2024, oproti 43% v roku 2023. Potreba zdravotníckych služieb je obzvlášť výrazná medzi **staršími vekovými skupinami, pričom 76% respondentov vo veku 60+ a 69% respondentov vo veku 50 – 59 rokov** uvádza zdravie ako primárny problém, v porovnaní s iba 33% respondentov vo veku 18 – 29 rokov. Kvalitatívne zistenia ukazujú, že prístup k zdravotnej starostlivosti zostáva významnou výzvou, pričom **účastníci uvádzajú dlhé čakacie doby, obmedzenú dostupnosť odborných lekárov a ťažkosti so získaním včasnej starostlivosti.** Niektorí respondenti vyjadrili strach, že nebudú môcť dostať lekársku pomoc, keď to bude naliehavo potrebné.

Lieky, celkovo siedmu najviac uvádzanú potrebu, identifikovalo 23% (n=40) respondentov v roku 2024 aj 2023. Najvyšší dopyt opäť uviedli starší dospelí, pričom 81% osôb vo veku 60+ a 46% osôb vo veku 50 – 59 rokov. **Účastníci poznamenali, že slovenské podmienky na predpis sťažujú prístup v porovnaní s Ukrajinou, kde bolo veľa liekov dostupných bez lekárskeho predpisu.** Okrem toho boli spomenuté vysoké „pacientom znášané“ náklady a nedostatočná zrozumiteľnosť poistného krytia, ktoré viedli k neočakávaným poplatkom pre tých, ktorí nemajú komerčné poistenie.

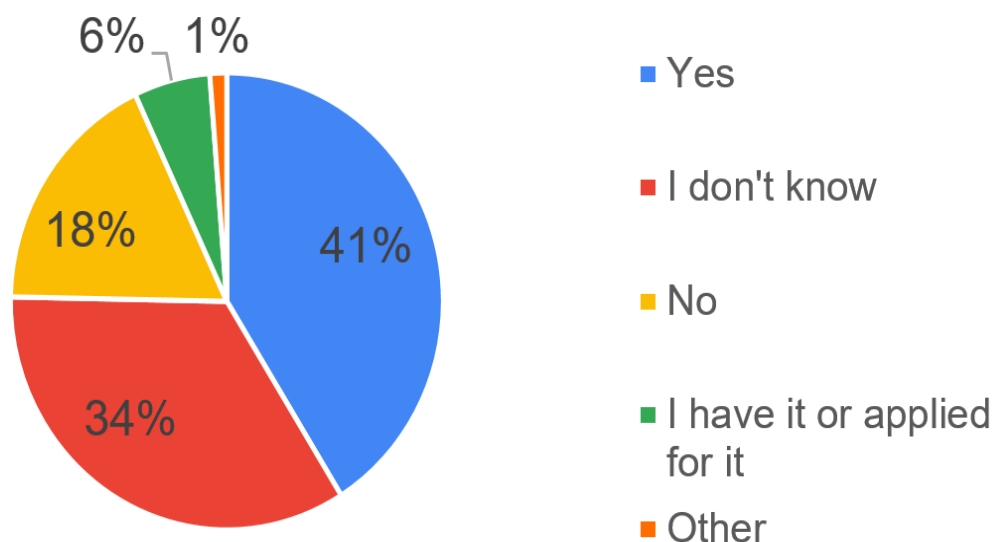
Najmä starší odídcami čelia zložitým problémom pri prístupe k zdravotníckym službám vrátane ťažkostí pri hľadaní rodinných lekárov a špecialistov a pri hradení liečebných nákladov. Účastníci opísali finančnú záťaž nevyhnutnej

lekárskej a **zubnej starostlivosti ako obzvlášť vážnu**, najmä pre tých, ktorí nemajú poistné krytie. **Neistota týkajúca sa toho, ktoré služby sú zahrnuté, pretrváva, pričom mnohí účastníci vyjadrili potrebu jasných informácií o ich oprávnenosti a právach.**

2.5 Právna pomoc

Právna pomoc zostáva pre ukrajinských utečencov **naliehavou potrebou, pričom 26% (n=45) respondentov označilo právne poradenstvo za prioritu v roku 2024, čo je nárast oproti 20% v roku 2023.** Najvyšší dopyt po právnej pomoci uviedli mladší respondenti vo veku 18 – 29 rokov (44%). Rodová analýza ukazuje, že muži uvádzajú vyššiu potrebu (39%) ako ženy (24%). Medzi ďalšie kľúčové právne potreby patrili všeobecné informácie (23%, n=39) a pomoc s dokumentáciou a registráciou (19%, n=33), pričom obe tieto potreby sa v porovnaní s rokom 2023 zvýšili, čo odráža pretrvávajúcu zložitost' orientácie v slovenskom právnom systéme.

Are you planning to apply for temporary residence in Slovakia?

Kvalitatívne údaje poukazujú na niekoľko opakujúcich sa právnych problémov. **Prechod zo statusu dočasnej ochrany na status prechodného pobytu je veľkým problémom**, pretože odídencom poskytuje ďalšie práva, ako je cestovanie v rámci Slovenska, získanie vodičských preukazov a prístup k sociálnym príspevkom. Kritériá oprávnenosti na príspevky na bývanie sú však prísnejšie, často sa obmedzujú na osamelé matky a jednotlivcov so zdravotným postihnutím, čo vytvára neistotu pre mnohých odídencom zvažujúcich výhody každého štatútu. **Potrebu informácií o prechodnom pobyte uviedlo 36% respondentov.**

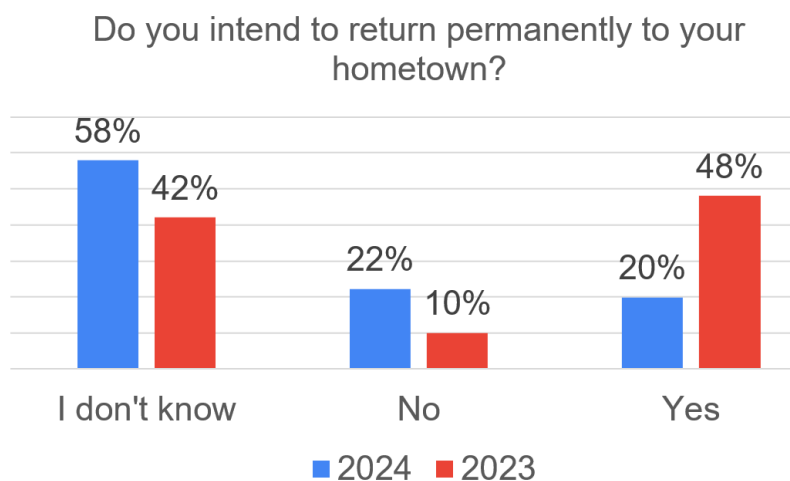
Najpotrebnejšie aspekty v právnej sfére sú poisťovníctvo (40%), prechodný pobyt (36%), podnikanie (20%) a rodinné právo (11%). V rámci moderovaných skupinových diskusií **bolo kritickou otázkou uznávanie odborných kvalifikácií.** Odídencom so špecializovanými profesiami, ako sú zdravotnícki pracovníci a učitelia, často na Slovensku čelia zdĺhavým a nákladným postupom pri overovaní svojich diplomov a kvalifikácií. Tento proces zvyčajne zahŕňa prípravu dokumentácie (trvá približne jeden mesiac), čakanie na oficiálne schválenie (až 90 dní) a zaplatenie poplatkov v rozmedzí od 70 do 150 EUR. V niektorých odboroch, ako je zdravotníctvo, sa vyžadujú dodatočné kvalifikačné skúšky v hodnote 400 až 500 EUR, ktoré sa ponúkajú len niekoľkokrát do roka. Tieto bariéry výrazne bránia integrácii kvalifikovaných odborníkov na slovenský pracovný trh.

Nepredvídateľné zmeny v slovenskom právnom systéme ešte viac prehľadli stres a neistotu medzi odídencomi. Úpravy bydliska, finančnej stability a oprávnenosti na sociálne dávky si vyžadujú, aby odídencomi zvládali meniace sa požiadavky. Niektorí odídencomi vyjadrili obavy z možného uplynutia platnosti štatútu dočasnej ochrany/odídencomi v marci 2025, pretože sa obávajú posunu smerom k „tolerovanému stavu“, ktorý by mohol znížiť dostupné výhody.

Mnohí utečenci nie sú si istí, či majú požiadať o povolenie na pobyt, vzhľadom na súvisiace náklady a zložitosť systému.

3. Sektor integrácie

Vysídlení ľudia postupne akceptovali, že návrat do ich rodných miest môže byť vzdialenou nádejou, čo ich núti usadiť sa tam, kde sú teraz, dlhšie, než sa očakávalo. Tento predĺžený pobyt ovplyvňuje každú časť ich života a ovplyvňuje ich vôľu stať sa súčasťou ich súčasných komunít – od hľadania práce a zápisu detí do miestnych škôl až po budovanie stabilných sociálnych vzťahov.

Podiel ukrajinských odídencom, ktorí sa neplánujú vrátiť do svojich domovských miest, sa prudko zvýšil, z 10% (n=17) v roku 2023 na 22% (n=38) v roku 2024. Súčasne sa výrazne znížilo percento tých, ktorí vyjadrili jasný úmysel vrátiť sa, zo 48% (n=81) v roku 2023 na iba

20% (n=34) v roku 2024. Najväčšia skupina zostáva neistá, 58% (n=99) s vyjadrením „neviem“, čo je nárast oproti 42% v roku 2023. **Trendy založené na veku ukazujú, že mladší respondenti menej pravdepodobne vyjadria definitívny zámer vrátiť sa.** Medzi osobami vo veku 18 – 29 rokov 56% uviedlo neistotu a iba 6% vyjadrilo túžbu vrátiť sa v porovnaní s 57% respondentov vo veku 60+, ktorí sa plánujú vrátiť. Starší respondenti tiež vykazovali najnižšiu mieru neistoty 29%, čo môže naznačovať silnejšie väzby na ich rodné mesto alebo menej príležitostí na integráciu na Slovensku. Účastníci poznamenali, že starší jednotlivci si často zachovávajú nádej na návrat do svojho známeho

prostredia napriek problémom s vysídlením. **Väčšina opýtaných z ukrajinskej mládeže (55%) uvádza, že „možno“ vidí svoju budúcnosť v krajine a 14% vyjadrilo jasný záväzok zostať.**

Zámery ovplyvňuje aj dĺžka pobytu na Slovensku. **Účastníci, ktorí na Slovensku strávili dlhšie obdobie, uviedli, že sa čoraz viac zameriavajú na integráciu do lokálnych systémov** (24% ľudí na Slovensku dlhšie ako 2 roky a 31% tých, ktorí sú na Slovensku dlhšie ako 18 mesiacov až 2 roky, sa neplánuje vrátiť).

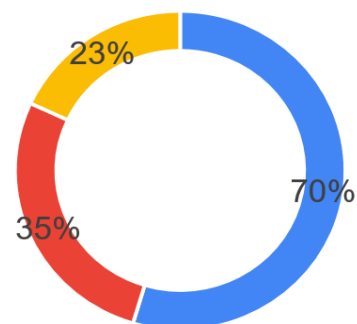
3.1 Vzdelávanie

Ministerstvo školstva SR uvádza, že zatiaľ čo deti odídencom so statusom odídenca navštevujú školy, povinná školská dochádzka pre držiteľov statusu odídenec ešte nie je legislatívne upravená pre školský rok 2024/2025. Slovensko zostáva jedinou krajinou v regióne bez takejto požiadavky, hoci sa predpokladá, že legislatíva bude zavedená na budúci rok.

Pri zisťovaní obáv týkajúcich sa vzdelávania ich detí, 44% rodičov vyjadrilo obavy (15% veľmi a 29% trochu). Medzi rodičmi detí školského veku, ktoré sa zúčastnili prieskumu, 10 % (n=17) označilo zápis do školy alebo dodatočnú podporu za jednu zo svojich najnaliehavejších potrieb.

Pokiaľ ide o spôsoby vzdelávania, 70% (n=142) detí navštevuje slovenské školy, 35% (n=71) sa zúčastňuje ukrajinského online vzdelávania. 23% (n=47) je zapojených do oboch systémov.

Education modality - Children ≥ 3 years old

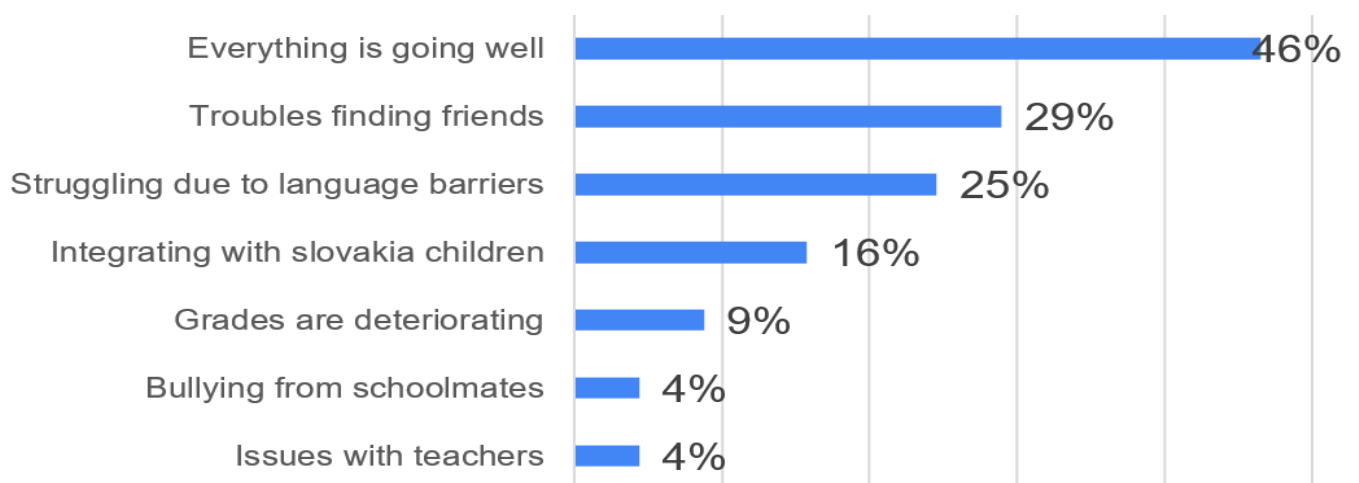
■ In person ■ Online ■ Both systems

Kvalitatívne údaje odhaľujú, že zosúladenie sa so slovenskými a ukrajinskými učebnými osnovami je pre mnohé rodiny stále zdrvujúce. Niektorí rodičia uviedli, že prerušili ukrajinskú online školskú dochádzku, aby znížili záťaž svojich detí.

Jazykové bariéry sú najčastejšie uvádzaným dôvodom, prečo deti nenavštevujú formálne prezenčné vzdelávanie na Slovensku, uviedlo ju 23% (n=10) respondentov. Menší podiel (5%, n=2) vyjadril obavy zo **šikanovania** ako odstrašujúceho prostriedku. Niektorí rodičia uviedli, že sa domnievajú, že ich **deti sú príliš staré** na to, aby sa prispôsobili novému školskému systému a uprednostňujú, aby pokračovali vo vzdelávaní online na Ukrajine. Medzi ďalšie prekážky patrí nedostatok dostupných priestorov na verejných školách, finančné problémy súvisiace so školskými poplatkami a vzdialenosť od škôl. Rodičia tiež zdôraznili nedostatok jasných informácií o procesoch zápisu ako významnú prekážku v prístupe k formálnemu vzdelávaniu.

"Tento rok naše dieťa prestalo navštevovať ukrajinskú online školu, pretože program je veľmi náročný a je ťažké mať dve školy, slovenskú a ukrajinskú." svedectvo odídencia

Refugee children adapting to formal education in Slovakia

Na otázku o adaptácii ich detí na formálne vzdelávanie na Slovensku **46% uviedlo, že ich deti sa prispôbovali dobre, 25% uviedlo, že majú problémy s jazykovými bariérami, 16 % uviedlo problémy s integráciou so slovenskými rovesníkmi a 29% uviedlo, že ich deti mali problém nadväzovať priateľstvá.** Niektorým to ovplyvnilo školskú výkonnosť, pričom **9% z nich zaznamenalo zhoršujúce sa známky.** Okrem toho 4 % uviedli šikanovanie zo strany spolužiakov a 4% poukázali na problémy s učiteľmi. Problémy s učiteľmi sú opakujúcim sa javom. **Účastníci diskusných skupín opísali prípady neprofesionálneho správania učiteľov voči ukrajinským deťom vrátane nedostatku trpezlivosti a pochopenia problémov, ktorým tieto deti čelia, ako sú jazykové bariéry a kultúrne rozdiely.** Niektorí rodičia vyjadrili obavy z toho, že učitelia dostatočne nepodporujú integráciu ich detí do slovenského systému, čo ešte viac komplikuje ich školskú a sociálnu adaptáciu. Niektorí mladí účastníci zdôraznili diskriminačné správanie učiteľov, vrátane proruských komentárov a urážlivých vtipov o Ukrajine, čím zdôraznili potrebu väčšej kultúrnej citlivosti v školách.

„Moja staršia dcéra študuje... Jej učiteľka slovenčiny sa neustále vysmieva ukrajinským študentom... pýta sa, prečo sem prišli, a predpovedá, že väčšina z nich neuspeje. Je to maximálne demotivujúci človek.“

"Učiteľ slovenského jazyka sťažuje mojej dcére a ostatným, aby sa cítili vítaní, často kritizoval ich schopnosti a nútil ich cítiť sa ako outsideri."

niektoré svedectvá od odíedencov

Pri priblížení prekážok v prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu boli za najčastejšiu prekážku identifikované jazykové bariéry (69%, n=59), nasledované rozdielmi v učebných osnovách (26%, n=22) a výzvami dobiehať rovesníkov (12%, n=10). Medzi ďalšie problémy patria problémy s dopravou (7%), nedostatok psychopedagogickej pomoci (9%) a obmedzený prístup k technologickým prostriedkom (12%). Diskusné skupiny poukázali na kapacitné problémy vo verejných školách, najmä na západnom Slovensku, kde sú obmedzené

priestory. Rodičia tiež vyjadrili frustráciu zo školného a zo vzdialenosti dostupných škôl.

Jazykové znalosti sú základným kameňom úspechu vo vzdelávaní, no 50% detí bolo ohodnotených ako len so základnými (30%) alebo bez znalosti slovenčiny (20%), pričom 34% uviedlo strednú úroveň. Iba 15% detí uviedlo svoje jazykové schopnosti ako pokročilé alebo plynulé. Ukrajinskí rodičia majú často problémy s porozumením slovenského vzdelávacieho systému a jazyka, čo sťažuje zapojenie sa do vzdelávania svojich detí.

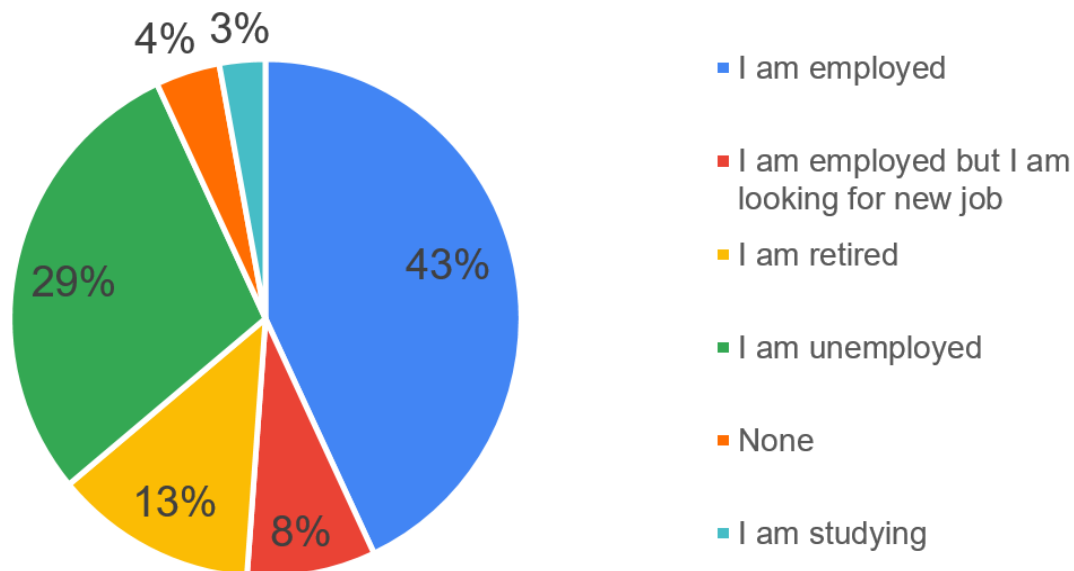
Sociálna a mimoškolská integrácia zostáva nejednotná. Spomedzi opýtaných rodičov 21% uviedlo, že ich deti sa nikdy nezúčastňujú na športových alebo kultúrnych aktivitách, a 26% uviedlo, že sa zapájajú len zriedka. Nízka angažovanosť v týchto aktivitách obmedzuje možnosti sociálneho rozvoja a integrácie. Rodičia počas skupinovej diskusie zdôrazňovali dôležitosť štruktúrovaných mimoškolských programov, vrátane umeleckých krúžkov a mládežníckych klubov, aby podporili pocit spolupatričnosti a poskytli deťom sociálnu a psychologickú podporu. Poznamenali, že tieto programy by tiež umožnili rodičom zamestnať sa na plný úväzok tým, že by deťom ponúkli zmysluplnú mimoškolskú angažovanosť.

Mladí ľudia uvádzali rôzne skúsenosti, často považovali slovenské kurikulum za menej pokročilé ako ukrajinské, no čelili problémom s požiadavkami na slovenský jazyk, najmä gramatiku a slovnú zásobu. Mnohí naďalej navštevujú ukrajinské online školy, aby získali certifikáty, hoci účel týchto certifikátov je pre niektorých nejasný. Vyváženie oboch vzdelávacích systémov predstavuje výzvy v oblasti riadenia času.

3.2 Živobytie

Podľa prieskumu sa 67% (n=108) respondentov spolieha predovšetkým na príjem zo zamestnania, čo je najčastejší zdroj príjmu. 23% (n=37) však naďalej čerpá z osobných úspor, čo poukazuje na potenciálne finančné napätie, keďže úspory sa znižujú. Ďalšími zdrojmi príjmov sú dôchodky

Current status of Ukrainian refugees

z Ukrajiny (14%, n=22), dávky sociálnej pomoci zo Slovenska (9%, n=15) a peňažná humanitárna pomoc (6%, n=9). Napriek týmto doplnkovým zdrojom stále prevládajú finančné problémy, najmä v prípade rodín, ktoré majú zvýšené výdavky na zdravotnú starostlivosť. Kvalitatívne zistenia odhaľujú, že mnohí odídenci čelia ťažkostiam pri zabezpečovaní stabilných zdrojov príjmu a niektorí sa spoliehajú na neformálne pracovné podmienky, ktorým chýba základná ochrana pracovníkov.

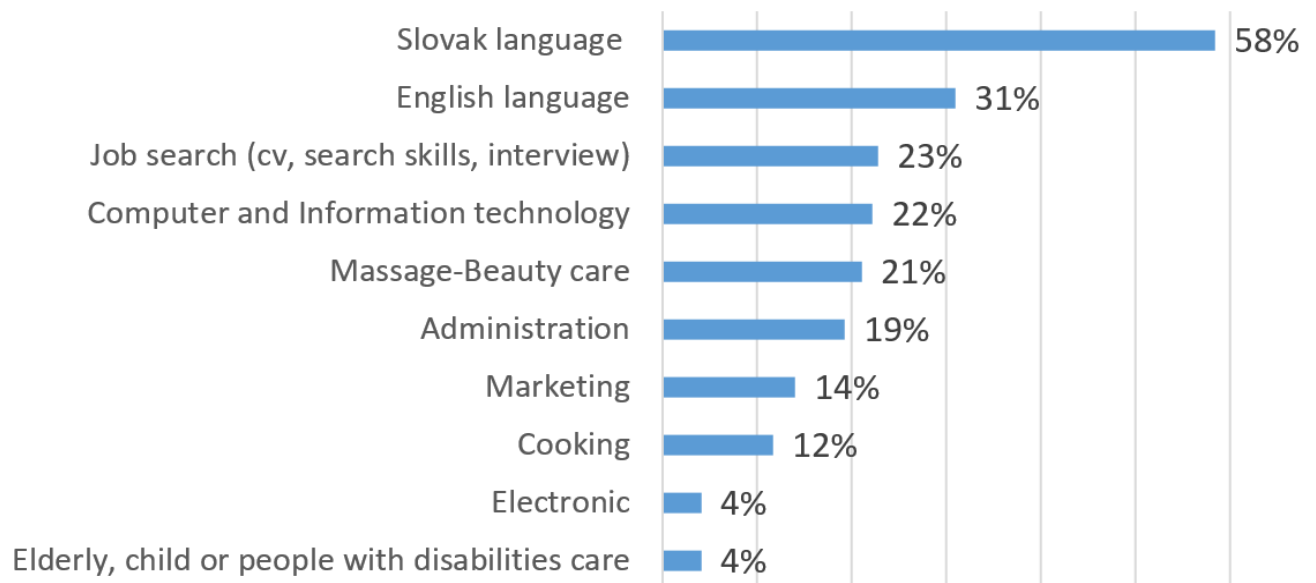
Napriek rôznym zdrojom príjmov sa 24% snaží vyžiť, pričom 15% (n=25) dokáže pokryť menej ako polovicu svojich základných potrieb, 7% (n=11) sotva hospodári a 2% (n=3) nedokáže pokryť svoje základné potreby. Tieto výzvy sa znásobujú pre tých, ktorí pracujú na pozíciách, ktoré nedosahujú ich kvalifikáciu alebo zarábajú mzdy, ktoré nepostačujú na pokrytie životných

nákladov. Niektorí účastníci poznamenali, že vysoké náklady na bývanie v mestských oblastiach, ako je Bratislava, zhoršujú ich finančné problémy, zatiaľ čo tí v menej rozvinutých regiónoch čelia obmedzeným pracovným príležitostiam.

Zamestnanie zostáva ašpiráciou mnohých odídencov, pričom **29% (n=50) je v súčasnosti nezamestnaných** a 43% (n=74) je zamestnaných. Medzi zamestnanými si **8% (n=14) aktívne hľadá nové zamestnanie**, pričom uvádzajú dôvody, ako sú nízke mzdy (67%), nesúlad medzi pracovným miestom a kvalifikáciou (33 %) a problémy ako zlé zaobchádzanie zo strany kolegov alebo zamestnávateľov (15%).

K prekážkam zamestnania patrí nedostatok informácií o trhu práce (54%, n=53), ťažkosti so získaním pracovných povolení alebo iných dokumentov (36%) a problémy s uznávaním diplomov (22%, n=22). Jazykové bariéry zostávajú pretrvávajúcou prekážkou pre 12 % (n=12) respondentov, najmä pracovné miesta v zdravotníctve a školstve.

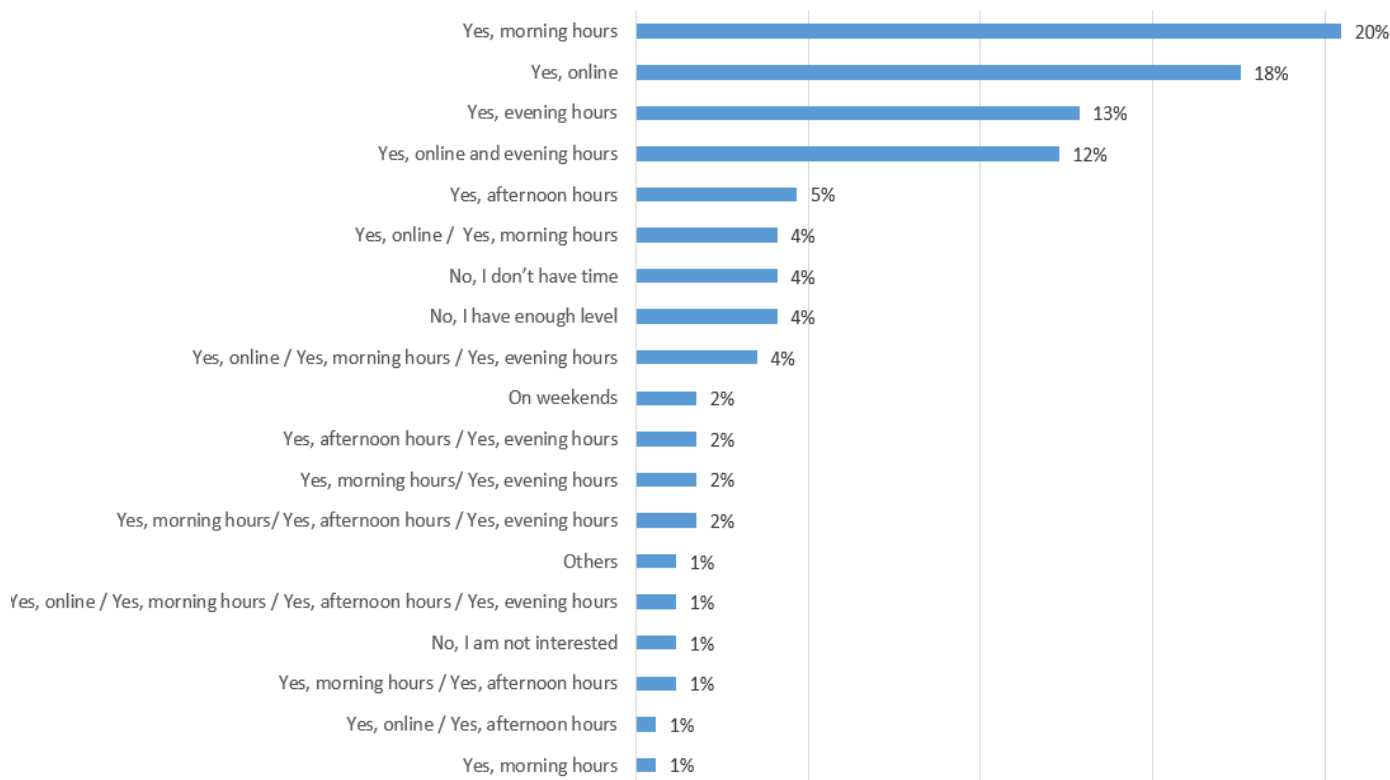
Sectors of interest in job related skills training?

Uznanie diplomu je pre kvalifikovaných pracovníkov významnou prekážkou. Mnohí odborníci, vrátane zdravotníckych pracovníkov, čelia značným finančným a procesným prekážkam pri získaní slovenskej certifikácie. Účastníci poukázali na nedostatočnosť súčasných slovenských kurzov na prípravu na špecializované skúšky a vyzvali na dostupnejšie, odvetvovo špecifické jazykové a školiace programy na podporu kariérnych prechodov.

Záujem o odbornú prípravu súvisiacu s prácou je vysoký, 58% (n=100) respondentov si želá zlepšiť svoje znalosti slovenského jazyka, čo považuje za rozhodujúce pre lepšie pracovné príležitosti. Medzi ďalšie oblasti záujmu patrí vzdelávanie v anglickom jazyku (31%, n=53), práca s informačnými technológiami a počítačové zručnosti (22%, n=38) a pomoc pri hľadaní zamestnania (23%, n=39), ako je písanie životopisu a príprava na pohovor. Kvalitatívna spätná väzba zdôrazňuje potrebu cielených programov zvyšovania kvalifikácie, najmä v oblastiach ako administratíva, starostlivosť o krásu a marketing, ale aj väčšiu podporu uznávania diplomov.

Will you be interested in improving your Slovak language level?

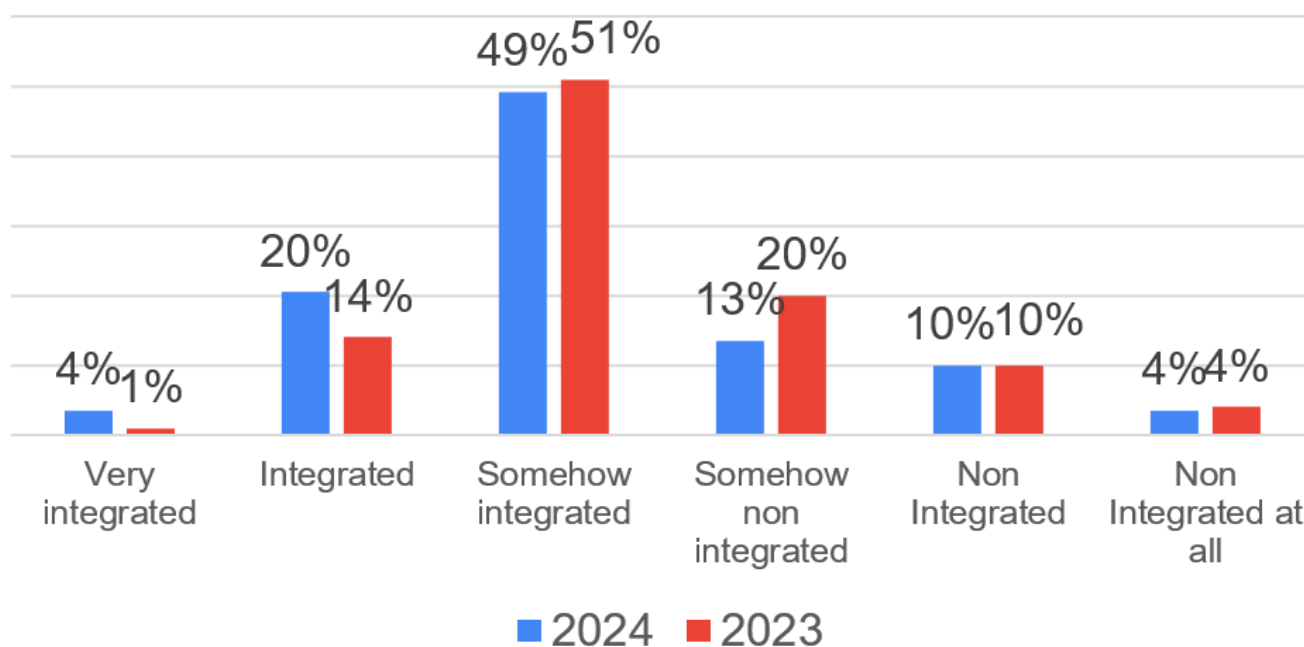

Rastúci záujem je aj o samostatnú zárobkovú činnosť, **túžbu podnikat' na Slovensku vyjadrilo 32% opýtaných**. Tento proces však môže byť náročný, pričom účastníci ako prekážky uvádzajú potrebu špecifických kvalifikácií a skúšok.

3.3 Integrácia a budovanie mieru

Podľa prieskumu sa 24% (n=41) respondentov cíti „integrovaných“ alebo „veľmi integrovaných“, čo odráža mierny nárast oproti minuloročným 15%. Okrem toho 49% (n=84) uvádza, že sa cíti „častočne integrovaný“. Táto hodnota je v súlade s predchádzajúcim rokom, čo naznačuje stabilné, ale obmedzené spojenie s komunitou.

Do you feel integrated in the host country?

Prekážky integrácie však pretrvávajú, pričom 27% (n=46) uvádza pocit, že sú do určitej miery neintegrovani – „nejakým spôsobom neintegrovani“ (13%), „neintegrovani“ (10%) alebo „vôbec neintegrovani“ (4%), čo ukazuje, že pretrvávajú významné výzvy, najmä pre tých, ktorí ovládajú slovenský jazyk na nižšej úrovni.

Jazykové bariéry sú hlavným faktorom ovplyvňujúcim integráciu⁴. Zatiaľ čo pokročilí alebo plynule hovoriaci po slovensky sa s väčšou pravdepodobnosťou cítia integrovaní, tí so základnými alebo žiadnymi znalosťami sa väčšinou cítia menej spojení. Kvalitatívne zistenia podčiarkujú potrebu dostupných a praktických jazykových kurzov prispôsobených konverzačným potrebám a profesijným oblastiam. Niektorí účastníci vyjadrili frustráciu z obmedzenej dostupnosti kurzov, zatiaľ čo iní poznamenali dôležitosť neformálnych prostredí, ako sú komunitné stretnutia, jazykové cvičenia a sociálnu interakciu.

Sociálne vzťahy so Slováckmi sa značne líšia, pričom 44% (n=76) opísalo svoje interakcie ako „pozitívne“ alebo „veľmi pozitívne“ a 40% (n=69) uviedlo „neutrálne“ skúsenosti. **Hoci nepriateľstvo nie je rozšírené, diskriminácia zostáva problémom**, pričom 23% respondentov uvádza skúsenosti so zaujatosťou v dôsledku svojho ukrajinského pôvodu. Svedectvá odhaľujú prípady verbálneho nepriateľstva, vylúčenia na pracovisku a ťažkosti so zabezpečením bývania alebo spravodlivého zaobchádzania.

„V práci som čelila situáciám, keď si Slováci mohli vziať osobný čas alebo odísť skôr, no mne pridelujú tie najťažšie úlohy a som vždy pod drobnohľadom. V konfliktoch môj hlas nie je nikdy počut.“

„V škole bol môj syn šikanovaný a povedali mu, že sem nepatrí. Spolužiaci raz povedali: ‚Rusko vyhrá‘, čo ho veľmi rozrušilo.“

svedectvá odídencov

Analýza integrácie mládeže a sociálnych väzieb

Integrácia medzi ukrajinskou mládežou na Slovensku ukazuje zmiešaný obraz. Približne 52% sa cíti „nejakým spôsobom integrované“, zatiaľ čo 31% uvádza,

⁴ Medzi slovenskou odbornosťou a integráciou je slabá pozitívna korelácia ($r=0,216$), ktorá však nie je štatisticky významná ($p=0,11$).

že sa cíti „úplne integrované“. **Takmer 17% však vyjadruje rôzne úrovne neintegrácie, čo poukazuje na pretrvávajúce bariéry.** Jazykové znalosti zohrávajú významnú úlohu, pričom osoby so strednou alebo pokročilou znalosťou slovenčiny sa budú cítiť integrovanejšie ako osoby so základnou alebo žiadnou znalosťou. 27% opýtanej mládeže stále uvádza základnú (24%) a žiadnu (3%) úroveň miestneho jazyka.

Sociálne interakcie sú prevažne v ukrajinských kruhoch, pričom 66% uviedlo, že si našli len niekoľko slovenských priateľov, a 21% uvádza, že ich má veľa. **Priateľstvo so Slovákami je obmedzené, pretože len 17% tvrdí, že má „veľa“ slovenských priateľov, zatiaľ čo 20% neuvádza „žiadnych“ alebo „takmer žiadnych“.** Kvalitatívne poznatky naznačujú, že sociálna izolácia je ovplyvnená skúsenosťami s vylúčením a diskrimináciou, pričom niektorí mladí ľudia rozprávajú o incidentoch šikanovania, napríklad o tom, že boli terčom poznámok ako „Rusko vyhrá“.

Účasť na mimoškolských aktivitách alebo mládežníckych kluboch sa ukazuje ako potenciálna cesta na podporu integrácie. Zatiaľ čo 28% vyjadruje záujem zapojiť sa do iniciatív vedených mládežou, 52% váha, čo odráža potrebu inkluzívnejších a dostupnejších príležitostí. Centrum pomoci pre rodinu v Trnave zohráva zásadnú úlohu pri poskytovaní aktivít, ktoré podporujú spájanie slovenskej a ukrajinskej mládeže, hoci logistické obmedzenia, napríklad nedostatok priestoru, bránia širšiemu dosahu.

Mládež a ich rodičia zdôrazňujú potrebu bezpečných a príjemných priestorov, kde sa môžu spojiť s ostatnými, ktorí čelia podobným problémom. Účastníci navrhujú zvýšenie príležitostí pre šport, hudbu a kultúrne aktivity na posilnenie komunitných väzieb a riešenie pocitov izolácie. Skúmajú sa aj snahy o presadzovanie s miestnymi orgánmi, ako je podpora školenia učiteľov na zvládanie šikanovania, aby sa zlepšila sociálna dynamika v školách.

Záver a odporúčania pre ďalšiu prácu s ukrajinskými odídenkami

Spätná väzba od príjemcu

Príjemcovia vyjadrili vysokú spokojnosť so službami Centra pomoci pre rodinu v Trnave, pričom 84% ich hodnotilo ako vynikajúce (9 alebo 10 z 10). Účastníci zdôraznili hodnotu právnej pomoci, jazykových kurzov, doučovania a inkluzívneho, podporného prostredia. Návrhy na rozšírenie zahŕňali špecializované hodiny slovenského jazyka, kariérne vzdelávanie, zdravotné informácie a viac spoločenských a kultúrnych aktivít na podporu integrácie. Mládež ocenila vplyv doučovania a sociálnych programov, pričom navrhli ďalšie kluby na spojenie so slovenskými rovesníkmi, kým starší zdôraznili potrebu neformálnych jazykových cvičení, kultúrnych podujatí a dobrovoľníckych príležitostí.

V sektore okamžitej pomoci sú navrhnuté tieto odporúčania:

- Posilniť podporu pre nových odídenkov. Prispôbiť počiatočnú podporu tak, aby vyhovovala špecifickým potrebám nových odídenkov, ktorým často chýbajú informácie o prístupe k službám a integrácii.
- Uskutočniť cielené informačné kampane o právach dočasnej ochrany pre odídenkov, kritériách oprávnenosti na sociálne dávky a cestách k pobytu, aby sa zabezpečilo, že odídenci pochopia svoje možnosti a dokážu sa efektívne orientovať v systémoch.

V sektore ochrany:

- Rozšíriť prístup k ukrajinsky hovoriacim psychologom a preskúmať možnosti dotovanej online terapie na riešenie potrieb duševného zdravia. Ponúknuť workshopy na zvládanie stresu a skupiny na podporu rovesníkov na zmiernenie emocionálneho napätia.

- Spolupracovať s miestnymi úradmi a pokúsiť sa zjednodušiť prístup k zdravotnej starostlivosti. Poskytovať workshopy o navigácii v slovenskom zdravotníckom systéme a riadení nákladov a možností zdravotnej starostlivosti.
- Vytvárať programy zamerané na mládež. Zamerať sa na šikanovanie a diskrimináciu v školách. Podporiť odbornú prípravu a informovanosť učiteľov a implementovať programy proti šikanovaniu. Rozvíjať iniciatívy rovesníckej podpory a bezpečné priestory alebo kluby, kde si mládež môže vymieňať skúsenosti, spájať sa a budovať sebadôveru.
- Rozšíriť prácu s mládežou. Podporovať projekty mládeže a komunity. Účastníci navrhli celý rad komunitných projektov vrátane ukrajinských škôl, spoločenských klubov a štruktúrovanejších športových alebo rekreačných aktivít.
- Rozšíriť služby právneho poradenstva. Zvýšiť kapacity na poskytovanie právnej pomoci so zameraním na zložité otázky, ako je prechod zo statusu odídenec na prechodný pobyt, registrácia podnikania a rodinné právo.

V sektore integrácie:

- Podporovať integráciu vytváraním priestoru pre interakciu medzi slovenskou a ukrajinskou komunitou prostredníctvom kultúrnych podujatí, workshopov a informačných stretnutí s cieľom budovať dôveru a znižovať nedorozumenia.
- Rozšíriť hodiny slovenského jazyka so zameraním na konverzačnú prax a špecifické potreby odboru, ako je zdravotníctvo a školstvo. Zaviesť neformálne prostredie, ako sú „jazykové kaviarne“, ktoré dopĺňajú štruktúrované triedy.
- Spolupracovať s pracovnými agentúrami a miestnymi zamestnávateľmi na uľahčení zamestnania vrátane programov na porovnávanie zručností a veľtrhov práce. Preskúmať vývoj dotovaných

programov v sektoroch s vysokým dopytom, ako sú informačné technológie, zdravotníctvo a administratíva. Spustiť peňažné granty alebo mikropodnikateľské iniciatívy na podporu odídencom, ktorí majú záujem začať podnikáť na Slovensku, v spojení s podnikateľským školením a mentorstvom.

- Zjednodušiť uznávanie diplomov. Presadzovať cenovo dostupné a zrýchlené procesy uznávania odbornej kvalifikácie, aby sa kvalifikovaným odídencom umožnilo pracovať vo svojich odboroch.

- Podporiť mimoškolskú angažovanosť. Rozvíjať mimoškolské programy, ako sú tvorivé dielne a športové aktivity, s cieľom pomôcť integrácii detí a uvoľniť rodičov, aby mohli chodiť do práce.

- Pripraviť sa na povinnú školskú dochádzku. Počítať so zvýšeným dopytom po podpore vzdelávania so zavedením povinnej školskej dochádzky, vrátane zriadenia „nultých tried“ na prípravu mladších detí na formálne vzdelávanie. V prípade prekročenia plnej kapacity môže byť potrebné posúdenie zraniteľnosti.

V sektore budovania kapacít:

- Vyvinúť stratégie zamerané na zraniteľnosť, aby sa zabezpečilo, že najviac marginalizovaní odídenci, vrátane starších a zdravotne postihnutých jednotlivcov, dostanú včasnú podporu. Využiť prístup a hodnotenie zamerané na zraniteľnosť, aby sa zabezpečilo, že nevysídlení členovia komunity a odídenci iných národností v núdzi dostanú spravodlivú pomoc. A zabráni sa napätiu v komunite, zabezpečí sa, že služby budú zamerané na najzraniteľnejších.

- Vypracovať jasnú inštitucionálnu teóriu zmien. Vytvoriť štruktúrovanú teóriu zmeny pre intervencie na Slovensku. Definovať požadované výsledky a merateľné zmeny, ktoré chce organizácia dosiahnuť a zaistiť, aby sa výsledky efektívne sledovali a vyhodnocovali.

- Podporovať kultúru hodnotenia v rámci organizácie, aby sa neustále hodnotila efektivita programu a identifikovali sa oblasti na zlepšenie.

Predstaviť nástroje zodpovednosti príjemcu a spätnej väzby, ako sú predbežné hodnotenie/prieskumy spokojnosti, diskusné skupiny, boxy na sťažnosti, kontaktné miesta atď.

Záver

Centrum pomoci pre rodinu v Trnave v partnerstve s Jezuitskou utečeneckou službou Európa (JRS Europe) úspešne implementuje projekt "Jeden návrh" (One Proposal), ktorý sa zameriava na poskytovanie komplexnej podpory a ochrany ukrajinských odídencom, ktorí sa ocitli v mimoriadne zraniteľných situáciách. V období rokov 2022 až 2024 bolo v rámci tohto projektu podporených celkovo 5749 osôb, pričom aktivity projektu sa postupne vyvíjali a prispôbovali aktuálnym potrebám cieľovej skupiny, reflektujúc dynamicky sa meniace socio-ekonomické a integračné výzvy. Aj v roku 2024 sa projektová činnosť sústredila na viacero kľúčových oblastí. Dôležitým kontaktným bodom pre odídencom ostáva EKO šatník, ktorý slúži nielen ako miesto pre získanie materiálnej pomoci, ale aj ako miesto prvého kontaktu pre ďalšie formy pomoci a poradenstva, čím plní funkciu vstupného bodu pre komplexnejšie intervenčné stratégie. Za mimoriadne dôležité a stále aktuálne považujeme výučbu slovenského jazyka, ktorá v CPPR momentálne prebieha v 5 skupinách pre dospelých a pre približne 40 detí v popoludňajších hodinách. Neoceniteľnou súčasťou našich služieb je sociálno-právne poradenstvo.

Všetky naše aktivity sú obohatené kultúrными a spoločenskými udalosťami, ktoré majú integračný charakter, podporujúci sociálnu kohéziu a adaptáciu ukrajinských odídencom do hostiteľskej komunity.

Spoločne sme dokázali, že solidarita a ochota pomáhať môžu priniesť nádej a zlepšiť životy tých, ktorí sa ocitli v ťažkej situácii. Je dôležité, aby sme v tejto dôležitej práci pokračovali aj naďalej. Organizácie ako CPPR zohrávajú kľúčovú úlohu pri poskytovaní pomoci a podpory, ktorá odídencom umožňuje orientovať sa v nových podmienkach a budovať si nový život na Slovensku. Veríme, že sme pre týchto ľudí miestom, ktoré napomáha ich úspešnú integráciu a pomáha im budovať postupnú sebestačnosť.